

Skolinspektionen

Den nya skollagen och dess betydelse för
skolledarskapet

Bra tillsyn - Bättre skola

Vad har hänt?

Före 1991

Skolan statlig – regelstyrd – specialdestinerade statsbidrag till kommunerna, Skolöverstyrelsen och länskolnämnder

Efter 1991

Skolan kommunal, målstyrning, fristående skolor

Målstyrning

Skolverket inrättas för målen och för utvärdering, tillsyn

2008

Skolinspektionen inrättas, mer resurser

2011

Ny skollag, tydligare och skarpare verktyg

Skolinspektionens uppdrag

Viktigt instrument för att genomföra en nationell skola och likvärdig utbildning.

Kontrollerar och granskar svenska skolor – från förskola till vuxenutbildning. En god utbildning i en trygg miljö.

I samband med tillsyn och kvalitetsgranskning ge råd och vägledning om vad skolan behöver rätta till utifrån de krav som finns i lagstiftningen.

Varje barns och varje elevs bästa alltid i fokus.

Bra tillsyn – bättre skola

Regelbunden tillsyn av alla skolor

SKOLINSPEKTIONEN granskar löpande all skolverksamhet, närmare 6 000 skolor. Tillsynen går igenom många olika områden i verksamheterna för att se om de uppfyller det som lagar och regler kräver.

Kvalitetsgranskning inom avgränsade områden

SKOLINSPEKTIONEN granskar mer detaljerat kvaliteten i skolverksamheten inom avgränsade områden. Granskningen ska leda till utveckling.

Anmälningar som gäller förhållandet för enskilda elever

ELEVER, FÖRÄLDRAR och andra kan anmäla missförhållanden i en skola till Skolinspektionen, till exempel kränkande behandling eller uteblivet stöd till en elev.

Fristående skolor

– kontroll av grundläggande förutsättningar

SKOLINSPEKTIONEN bedömer ansökningar om att starta fristående skolor. Bedömningen innebär en grundläggande genomgång av skolans förutsättningar inför start.

Den nya skollagen och de reformer som nu genomförs

Ett omfattande förändrings- och reformarbete inom skolområdet

- **1985 års skollag**
- Ansvarspropositionen 1990/91:18
  - Mål- och resultatstyrning införs
  - 1991 Kommunaliseringen (reform i flera steg)
- 1994 Läroplaner (Lpo 94, Lpf 94)
- 1998 Integration förskola, förskoleklass, grundskola och fritidshem (Lpfö 98)
- Framväxt av fristående skolor
- Statens Skolinspektion bildas – förstärkt tillsyn

Från regelstyrning till mål- och resultatstyrning

- Minskad detaljreglering – regeringen fastställer **mål**
  - Stort utrymme lokala anpassningar
  - Frihet för skolor och huvudmän att organisera sin verksamhet
- Inga krav på hur målen ska uppnås – dock krav på rättssäkerhet och kvalitet
  - nu ökad detaljreglering i skollagen
- Vissa principer fastställs för att upprätthålla likvärdighet, t.ex.
  - Mål i skollagen och läroplanerna
  - Kursplaner och kunskapskrav
  - Bestämmelser om minsta garanterade undervisningstid
  - Bestämmelser om ämnen
  - Krav på lärarbehörighet
  - Rätten till särskilt stöd
  - Rätt att överklaga beslut
  - Tillsyn och kvalitetsgranskning

Mål- och resultatstyrningen stärks

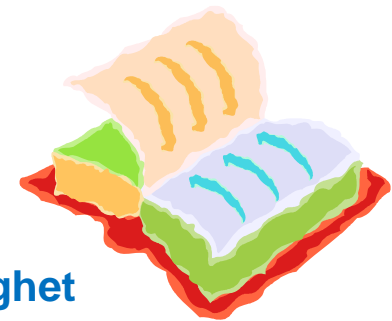
- Uppföljning viktig för att mål- och resultatstyrning ska fungera
  - Skolinspektionens tillsyn stärkt
  - Skolverkets uppföljning och utvärdering
  - Ökat antal nationella prov – kontrollrättning nationella prov

---

10 års arbete mot en ny skollag

- 1999 parlamentarisk kommitté - betänkande SOU 2002:121
- Arbetsgrupp utbildningsdepartementet – departementsskrivelse Ds 2009:25
- Remissomgång
- Lagrådsremiss
- Proposition 2009/10:165 – Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet
- Utskottsbetänkande 2009/10:UbU21 – Ny skollag
- Beslut i riksdagen 22 juni 2010

Den nya skollagen (2010:800) – för kunskap, valfrihet och trygghet

Lag (2010:801) om införande av skollagen

Nya/reviderade läroplaner:

Beslutade:

- Lpfö 1998 – läroplan för förskolan; reviderad 2010 – SKOLFS 2010:35
- Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet–SKOLFS 2010:37
- Läroplan för grundsärskolan
- Läroplan för specialskolan samt förskoleklassen och fritidshemmet i vissa fall
- Läroplan för sameskolan samt förskoleklassen och fritidshemmet i vissa fall

På gång:

- Läroplan för de frivilliga skolformerna (teknisk översyn, Skolverkets förslag ska redovisas till regeringen)

Nya skolförordningar

- Gymnasieförordning (2010:2039)
- Skolförordning (förskolan, förskoleklassen, grund-, grundsär-, special- och sameskolan, fritidshemmet) (2011:185)

Nya skollagen

Fyra viktiga förändringar

En
sammanhållen
lagstiftnings-
produkt

Ett paradigmskifte
för fristående
skolor

Elevens rätt
stärks

Skolinspektionen
får en förstärkt
roll

En sammanhållen skollagstiftning

- a) Så långt möjligt gemensam reglering oavsett huvudman eller skolform
Det offentliga skolväsendet utmönstras – blir skolväsendet (1 kap.1 §)
- b) Vissa centrala lagar lyfts in i skollagen
  - Lagen (1993:1101) om entreprenadförhållanden i skolan / 23 kap.
  - Lag (2000:873) om registerkontroll / 2 kap. 31–33 §§
  - Lagen (1995:1249) om försöksverksamhet med ökat föräldrainflytande över utvecklingsstörda barns skolgång / 7 kap. 5 §
- c) Förordningen om fristående skolor utmönstras

Ett paradigmskifte för fristående skolor

Fristående skolor likställs med kommunala skolor

- a) Samma bestämmelser för fristående som för kommunala skolor så länge inte annat anges – särregleringen i eget kapitel för fristående skolor försvinner
- b) Ett godkännande av enskild huvudman förutsätter att huvudmannen har förutsättningar att uppfylla alla föreskrifter som gäller för utbildningen – **art- och nivå utmönstras**
- c) Ett godkännande av en enskild huvudman medför **automatiskt rätt till bidrag och rätt att sätta betyg**
- d) Lika villkor genom likvärdiga ekonomiska förutsättningar – bidragen ska beräknas efter samma grunder som kommunen tillämpar vid fördelning av resurser till den egna verksamheten
- e) Bidragets storlek kan överklagas hos allmän förvaltningsdomstol

---

Elevers rätt stärks

Allmänna bestämmelser

- **Barnets bästa** skrivs in i lagen (1 kap. 10 §)
- Rätt för barn och elever att utvecklas så långt som möjligt utifrån utbildningens mål (1 kap. 4 §, 3 kap. 3 §)
- Ökad rätt till inflytande över utbildningen (4 kap. 9 §)
- Rätt till trygghet och studiero, 5 kap
- Krav på dokumentation vid åtgärder enligt 5 kap. (5 kap. 24 §)
- **Talerätt från 16 års ålder** – även under 16 år vid ansökan till gymnasiestudier eller vuxenutbildning (29 kap. 12 §, kränkande behandling 6 kap. 15 §)

Bestämmelser om utrednings- och anmälningsskyldighet införs

Särskilt stöd

- krav på utredning (3 kap. 8 §)
- krav på formellt beslut (9 § tredje stycket)
- kan överklagas (28 kap. 16 § första stycket första punkten)

Kränkande behandling

- Anmälningsskyldighet personal – rektor – huvudmannen (6 kap. 10 §)
- Krav på skyndsamt utredning (HM) och på ev. åtgärder (6 kap. 10 §)

Klagomålshantering

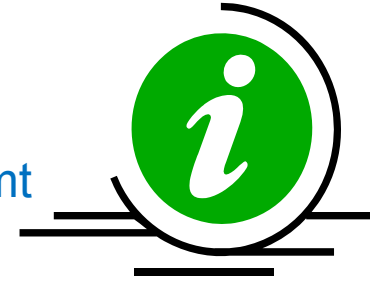
- Huvudmannen ska ha skriftliga rutiner för att ta emot och utreda klagomål mot utbildningen (4 kap. 8 §)
- Krav på åtgärder (4 kap. 7 §)

Informationsskyldighet i förhållande till elever och föräldrar

Information om barnets eller elevens utveckling

- Fortlöpande information till barns vårdnadshavare samt till elever och elevers vårdnadshavare; 3 kap. 4 §
- Krav på utvecklingssamtal och individuell utvecklingsplan (resp. skolformskapitel)

Grunder för betygsättning

- Förhandsinformation om grunder för betygsättning; 3 kap. 15 §

Inflytande

- Information i frågor som rör barn och elever; 4 kap. 9 §,
- Information om inflytande och samråd och om de bestämmelser som gäller för utbildningen; 4 kap. 14 §

Information om frånvaro

- Information om frånvaro—samma dag om inte särskilda skäl; 7 kap. 17 §

Fler bestämmelser blir överklagbara

Beslut som tidigare inte har kunnat överklagas

- Kommunens beslut om **placering** av elev i annan kommunal skolenhet än den vårdnadshavaren önskat (28 kap. 12 § 6 p.)
- Fristående skola **skyldig ta emot** elev så länge kommunen betalar – kommunens beslut att inte lämna bidrag och bidragets storlek kan överklagas (28 kap. 5 § 2 p)
- Beslut om **åtgärdsprogram** (28 kap. 16 §)
- Rektors beslut om särskilt stöd i särskild undervisningsgrupp eller enskilt (28 kap. 16 § 2 p.)
- Rektors beslut om **avstängning** av elev i obligatoriska skolformerna samt sfi (28 kap. 9 §)
- Huvudmannens beslut om avstängning av elev i i fristående gymnasie- och gymnasiesärskola (28 kap. 6 §) samt sfi (28 kap. 5 § 3 p.)

Överklagande av beslut som tidigare enbart har kunnat prövas genom laglighetsprövning

- Rektors beslut om anpassad studiegång (28 kap. 16 §)
- Beslut om skolskjuts (28 kap. 5 § 5 p.)
- Beslut om ekonomiskt stöd till inackordering i kommunal gymnasieskola (28 kap. 5 § 6 p, jmf 15 kap. 32 §)

Elevens rätt tas tillvara genom en starkare tillsyn (26 kap.)

Skolinspektionens förstärkta roll (26 kap)

- Tillsyn och kvalitetsgranskning lagregleras (2, 19–20 §§)
- Rätt till tillträde (6, 21 §§)
- Rätt få uppgifter – vid vite (7–8, 22–23, 27 §§)
- Förebyggande uppdrag inom ramen för tillsynen (9 §)
- Påtryckningsmedel – sanktioner (10–18 §§)
- Sanktioner överklagbara

Nya och delvis andra krav på skolhuvudmän och skolledare (rektorer/förskolechefer)

Ledningen av utbildningen Rektor och skolors organisering

Tydligare, utökat, mer strategiskt ledningsansvar

Förskolechef/Rektor
Ställföreträdare
Delegation

Gäller statlig, kommunal och enskild huvudman

Skolenhet – Rektor

Skollagen 1 kap 3 §

SKOLENHET och FÖRSKOLEENHET

”av huvudman organiserad enhet som omfattar verksamhet i en eller flera skolbyggnader som ligger nära varandra och till enheten knuten verksamhet som inte bedrivs i någon skolbyggnad”

(förskoleenhet, förskolebyggnad)

Skollagen 2 kap 9 §

REKTOR och FÖRSKOLECHEF

”Det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ska ledas och samordnas av en rektor”
(förskoleenhet, förskolechef)

”Rektorn och förskolechefen ska benämnas på detta sätt. Dessa benämningar ska förbehållas dem som har en anställning som rektor eller förskolechef.”

”ledas och samordnas”

”finnas” och ”hålla sig förtrogen med det dagliga arbetet”

En rektor för flera skolenheter OK (prop)

Max: en rektor per skolenhet

Min: en rektor per huvudman

Skolinspektionens bedömning:

Fristående skola: godkännande för viss skolenhet, en rektor

Mer än en rektor i kommunal ”skola” inte alltid fel

- Bedömning av om *skolan* är en eller flera skolenheter
- Är det en organisk, ”autonom” enhet?
- Är ansvaret tydligt och fullgörs funktionen?
- Alltid en rektor per skolenhet
- Varje elev en rektor (tydligt för eleven)
- Geografiskt samband kan vara tänjbart om det utgör en administrativ enhet

---

En ställföreträdare får utses för
rektor/förskolechef (9 §)

En åt gången, övertar ansvar och befogenheter som
helhet

Utses av huvudmannen (tolkning)

Benämning biträdande rektor – ja om inga oklarheter
råder om vem som är rektor

Benämning gymnasiechef etc för den som har
funktionen rektor – inte OK

Rektor/förskolechef beslutar
om sin enhets inre organisation,
fattar beslut och har ansvar
som framgår av särskilda föreskrifter (10 §)

Rektor/förskolechef får (10 §):
”uppdra åt en anställd eller en uppdragstagare”
”som har tillräcklig kompetens och erfarenhet”
att fullgöra ”enskilda ledningsuppgifter”
och besluta i frågor som tillkommer rektor
”om inte annat anges”

Ansvaret kvar hos rektor
Inte kommunallagens **formkrav** vid delegation
Vad som delegeras förutsätts vara
dokumenterat

Delegationsförbud, t ex:

Ingripande beslut i elevärenden
(3 kap särskilt stöd, 5 kap avstängning)

Ledighet över 10 dagar (7 kap 18 §)

Befrielse från obligatoriska inslag (7 kap 19 §)

Utfärdande av slutbetyg (SF 6 kap 11 §)

Behörighetskrav för rektor/förskolechef (11 §):

har pedagogisk insikt
genom utbildning och erfarenhet
(inte "har förvärvat")

Befattningsutbildning för rektorer (12 §):

Inte förskolechefer
Huvudmannen ska se till
Påbörjas snarast möjligt efter tillträdet
Genomförd inom fyra år efter tillträdet

Undantag:

Redan utbildade resp. verksamma 15 mars 2010

Rektors huvuduppgifter (9 §):

Leda och samordna det pedagogiska arbetet
Särskilt verka för att utbildningen utvecklas

Nya uppgifter i skollagen:

t ex för att betyg sätts i enlighet med författningarna

”Rektors ansvar” i läroplanen kvarstår:
ansvar för skolans resultat
+ särskilt ansvar ”inom givna ramar”

Huvudmannen
kan **lägga till** men **inte ta bort** uppgifter

Systematiskt kvalitetsarbete 4 kap. 2–8 §§

Skollagen innehåller bestämmelser om att det systematiska kvalitetsarbetet ska ...

- finnas på såväl huvudmanna- som enhetsnivå
- vara kontinuerligt
- bestå av delarna planera, följa upp och utveckla utbildningen
- genomförs under medverkan av lärare, förskollärare, övrig personal och elever
- ge barn i förskolan och vårdnadshavare möjlighet att delta i arbetet
- inriktas mot att de nationella mål som finns för utbildningen uppfylls
- dokumenteras
- leda till åtgärder om det framkommer brister
- innebära att det finns rutiner för klagomål

1.3.1 Rektorn tar ansvar för skolans resultat och inriktar arbetet på att uppfylla de nationella målen för utbildningen och verkar särskilt för att utbildningen utvecklas

-Rektorn tar ansvar för skolans resultat och inriktar arbetet på att uppfylla de nationella målen för utbildningen. SL 4:4-5, Lgr11 2.8

- Rektorn tar sitt ansvar för att det bedrivs ett systematiskt kvalitetsarbete som består i planering, uppföljning och utveckling av utbildningen. SL 4:4, 4:5

- Det systematiska kvalitetsarbetet under rektorns ansvar är dokumenterat för varje fas. SL 4:6

- Kvalitetsarbetet genomförs under medverkan av lärare, övrig personal och elever, och elevernas vårdnadshavare ges möjlighet att delta i arbetet. SL 4:4:2

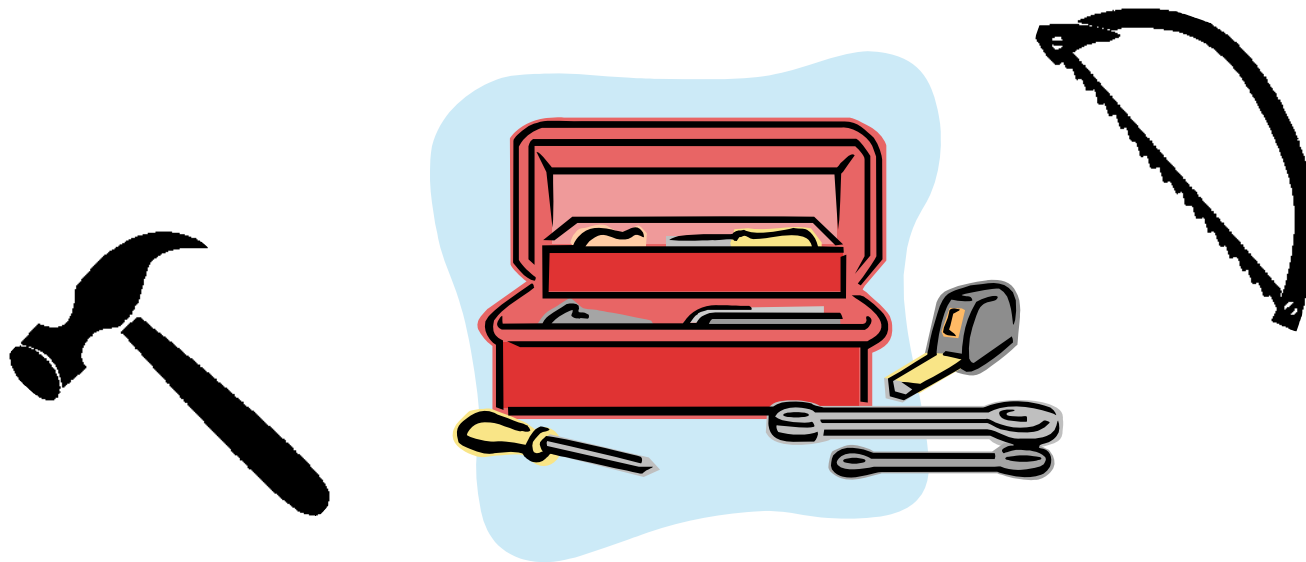
- Huvudmannen har skriftliga rutiner för att ta emot och utreda klagomål mot utbildningen, och information har lämnats om rutinerna. SL 4:8

- Huvudmannen ser till att nödvändiga åtgärder vidtas, om det kommer fram att det finns brister i verksamheten. SL 4:7

Skolinspektionens nya verktyg och sanktioner

Tillsyn – kvalitetsgranskning – uppföljning – utvärdering – utveckling

Statens styrning av utbildningen
Skolutveckling

Systematiskt kvalitetsarbete nationell nivå (4 kap.
2 § skollagen)

Skollagen 26 kap

TILLSYN 2 §

*Självständig granskning
syfte att kontrollera
om den verksamhet som granskas uppfyller
de krav som följer av lagar och andra föreskrifter*

*I tillsynen ingår att fatta beslut om
åtgärder som kan behövas för att
huvudmannen
ska rätta fel
som upptäcks vid granskningen*

FÖREBYGGANDE ÅTGÄRDER 9 §
*Tillsynsmyndigheten ska inom ramen för tillsynen
lämna råd och vägledning*

”Bestämmelsen poängterar tillsynens
förebyggande sida.” (prop)
Inte råd och vägledning när fel redan
konstaterats (är inte en ingripandeform)
Generella och/eller till specifik huvudman

STATLIG KVALITETSGRANSKNING

Uppdrag 19 §
*Statens skolinspektion ska
granska kvaliteten
i utbildning och annan verksamhet
under tillsyn av SI eller kommun*

Inriktning 20 §
*Granskningen ska avse
den granskade utbildningens eller
verksamhetens
kvalitet
i förhållande till mål och andra riktlinjer*

UPPFÖLJNING OCH UTVÄRDERING 24 §

*Statens skolverk ska på nationell nivå följa upp
och utvärdera skolväsendet...*

Tillsyn
Om uppdragets krav är uppfyllda
(produkten)

Kvalitetsgranskning
Verksamhetens funktionalitet
för att uppfylla kraven
(egenskaper/kvalitet/ändamålsenlighet
hos processer)

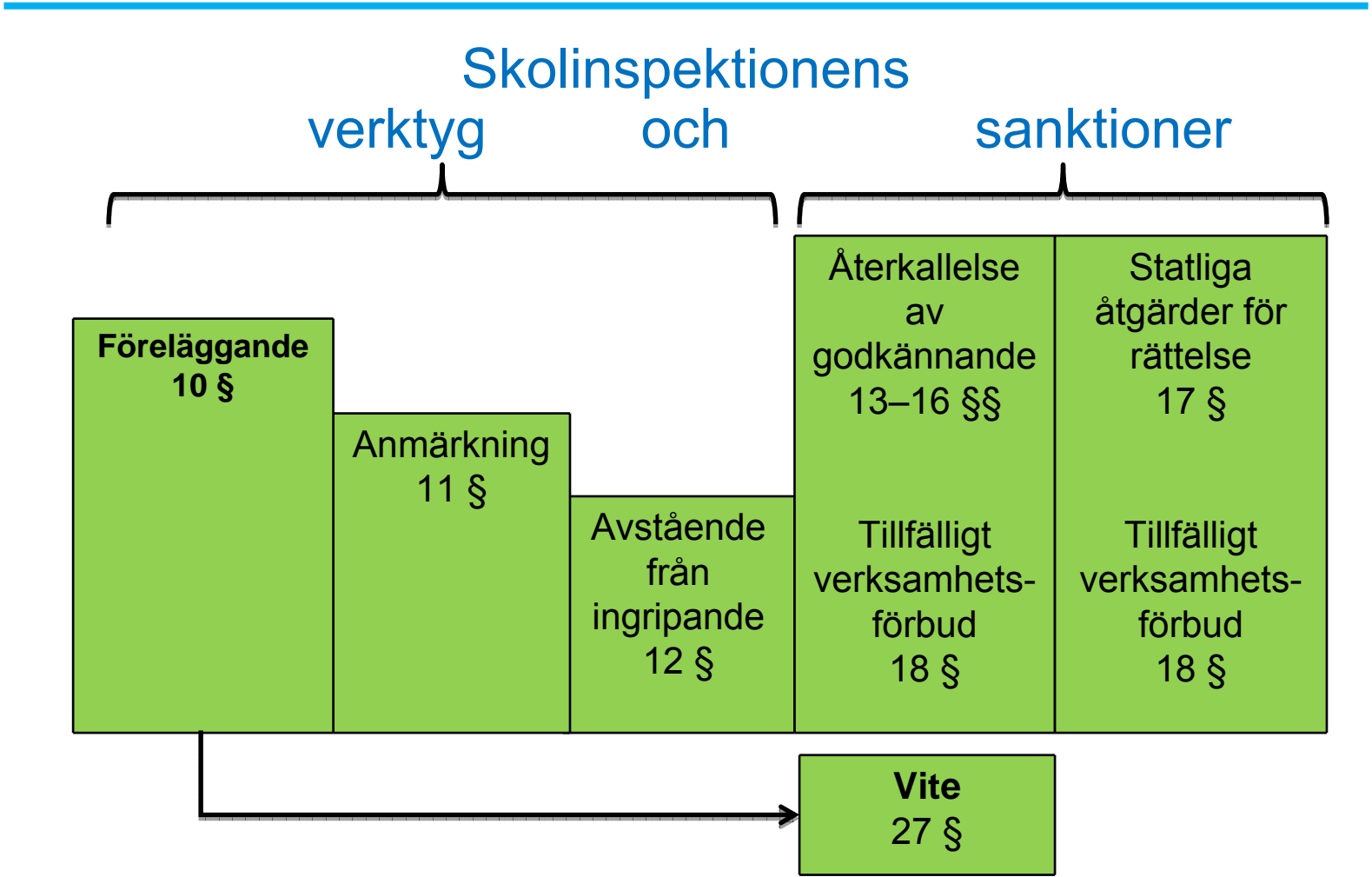
*Tillsyn:
har huvudmannen överskridit friutrymmet?*

*Kvalitetsgranskning:
har huvudmannen underskridit friutrymmet?*

Kvalitetsgranskningens reglering saknar
ingripanden

Skер alltså genom tillsynen

Föreläggande

Föreläggande (26 kap. 8 §)

om en huvudman inte lämnar upplysningar eller tillhandahåller handlingar eller annat material som efterfrågats

Föreläggande (26 kap. 10 §)

- om verksamheten inte uppfyller kraven i föreskrifterna eller, i fråga om enskild huvudman, de villkor som gäller för godkännandet
- ett beslut om föreläggande gäller omedelbart

Ett föreläggande ska ange de åtgärder tillsynsmyndigheten anser nödvändiga för att avhjälpa påtalade brister

---

Vite

Ett föreläggande enligt skollagen får förenas med vite

-föreläggande med krav på åtgärder (10 §)

-föreläggande för att få upplysningar, handlingar eller annat material (8 §)

Skarpa krav på konkretion för att kunna
döma ut ett vite!

Anmärkning/avstående från ingripande

Anmärkning (26 kap. 11 §)

I stället för ett föreläggande om

- mindre allvarliga överträdelser

Avstående från ingripande (26 kap. 12 §)

- om överträdelserna är ringa,
- huvudmannen vidtar nödvändig rättelse eller
- det i övrigt finns särskilda skäl mot ett ingripande

Återkallelse (enskilda huvudmän)

Återkallelse på grund av brister (26 kap. 13 §)

- om ett föreläggande inte följts och
- missförhållandet är allvarligt

Återkallelse även om rättelse skett, om det kan befaras att det på nytt kommer uppstå allvarliga missförhållanden (15 §)

Återkallelse pga för stort kommunalt ägande (14 §)

Återkallelse får ske utan föreläggande om kommunen har för stor andel ägande.

Från 1 juli 2012.

Skolinspektionen får besluta att beslut om återkallelse ska gälla omedelbart (16 §)

Statliga åtgärder för rättelse (kommuner eller landsting)

26 kap. 17 §

Beslut att staten på kommunens eller landstingets bekostnad ska vidta de åtgärder som behövs för att åstadkomma rättelse om

- kommunen ej följt föreläggande och
- grovt/under längre tid åsidosatt sina skyldigheter

Ev. kostnader för staten ska kvittas mot belopp som annars skulle ha betalt ut till kommunen

---

Tillfälligt verksamhetsförbud (enskilda och offentliga huvudmän)

Förbud att helt eller delvis driva verksamheten vidare (26 kap. 18 §) om

- det är sannolikt att återkallelse eller beslut om statliga åtgärder för rättelse kommer att fattas
- beslutet inte kan avvaktas med hänsyn till allvarig risk för barnens eller elevernas hälsa eller
- annan särskild anledning

Gäller omedelbart om inte annat beslutas. Får gälla högst 6 månader

---

Sanktioner blir överklagbara – ökade krav på Skolinspektionens beslut

Vite – måste processas i domstol för att dömas ut. Höga krav på precision i ett föreläggande för att viten ska dömas ut!

Återkallelse, tillfälligt verksamhetsförbud – Skolinspektionen kan besluta om att beslutet ska gälla omedelbart – part kan ansöka om inhibition.

Statliga åtgärder för rättelse – motsvarar återkallelser för enskilda huvudmän.